

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam
Ingolstadii, 1627

V. De cambijs, eorumque iustitia & iniustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

rus commentario de usura n. 78. Binsfeldius loco cit. Sa V. *Census*, Rebellus lib. 10. de Iustitia, q. 7. n. 1. & alij; existimantes, tale pactum tollere naturam census, atque adeo esse contra ius naturæ.

Rationem adducunt. Talis enim censuaria, aut voluit emere censum perpetuum, aut solum temporalem, ad aliquot scilicet annos, aut quamdiu ipsi placuerit. Si primum; cur ergo obligavit Censuarium ad redimendum? Si secundum; cur ergo dedit centum pro viginti quinque, vel quinquaginta: & quod plus est, quo iure post elapsos illos annos reuendit, in quod nullum amplius ius habet? Solum enim emit ad tres annos, nec post tres annos amplius ius habet; cur ergo reuendit, quod suum non est?

Sed facile respondetur, emisse censum perpetuum; ita scilicet ut eo perpetuo frui possit, nisi à censuario redimatur; quemadmodum etiã accidit in emptione domus, seu alterius rei. Emitur enim domus, siue ius in domum, perpetuum; & tamen nihilominus redimi potest.

230 Molina vero disp. 377. tamen hunc contractum ex rei natura licitum esse asserat, putat tamen cõmuniter esse iniustum, eo quod debitum pretium in redemptione non exigatur, sed iusto maius; putat enim iuste non posse tantum pretium accipi in redemptione, quantum fuerat datũ in prima emptione; eo quod in hac duplici onere (tum asscurandi scilicet pensionẽ; tum redimendi censum) fuerit grauatus primus venditor, quo caret secundus venditor. Verum Valentia q. 22. pun. 2. ex consultatione prædictorũ Theologorũ Romanorũ rectius sentit, id quãtũ est ex iure naturæ, nõ esse illicitũ; eo quod tamen venditor in secunda emptione non ita grauatur, liberatur tamen eodẽ duplici onere venditori utili, emptor; quod tantundem est.

231 Secundo dubiũ est, an Bulla Pij V. quoad prædictas conditiones, iure naturali non necessarias, in conscientia obliget. Respondeo sequentibus pronuntiat. I. Non obligare ubi recepta nõ est; quia leges humanæ cõmuniter pendunt ab acceptatione, ut suo loco de legibus dictum tom. 2. disp. 5. q. 5. du. 3. Neq; vero voluit Sapientissimus Pontifex, alios Principes alium contrahendi modum, naturali iuri alioquin non repugnantẽ, secutos, in sua temporali iurisdictione perturbare; quando re ipsa Gregorius XIII. in Sicilia regno alium contrahendi modũ approbavit, ut dictum.

232 Respondetur II. Probabilissimum videri, eam constitutionẽ fundari in præsumptione fraudis & intentionis usurariæ; ac proinde si veritas stet contra præsumptionem, fraudis; & mala intentio absint, adsintq; conditiones iure naturali in hoc contractu requisitæ, sine peccato prætermitti cæteras conditiones, iure tantum humano præscriptas; quales sunt omnes, præter nonam, ut dictũ est. Ita docent Nauarrus in Comentario de usura, n. 96. Valentia q. 22. pun. 2. qui puncto 6. hoc idem recte quoque asserit de Constitutione prædicta Imperiali. Ratio est; quia principalis intentio videtur fuisse, homines metu forensis iudicij ac præsumptionis, auocare ab usuræ periculis & usuraria cupiditate; non autem probas con-

scientias, & extra peccati periculum positas, onerare tot nouis ac per se non necessarijs legibus ac conditionibus.

133 Respondetur III. Obligari nihilominus Iudices per supradictas constitutiones, sicubi receptæ sunt, ut nõ admittant contractus censuales, absq; eiusmodi requisitis conditionibus celebratos. Ita Valentia q. 22. pun. 2. & 6. Ratio est; quia hoc minimum intendit Pontifex; id quod etiam ad eius intentionem sufficiebat, ut dictum.

Neque vero dici potest, eiusmodi leges, utpote Ecclesiasticas & Pontificias, solum spectare vel ad forum Ecclesiasticum, vel ad proprias ditiones Ecclesiæ Romanæ; siquidem contrarium constat ex verbis Bullæ; neq; negari potest, Pontificem in ordine ad bonum spirituale animarum, habere potestatem ferendi leges etiam de rebus temporalibus, in vniuersa Ecclesia, ut generatim de fide dictum, disp. 1. q. 4. dub. 7. & pluribus dicitur tomo 4. de Exempt. Clericorum.

134 Respondetur IV. Eam constitutionem Pij V. quoad aliquas saltem conditiones, in Germania, alijsq; locis re ipsa nõ videri receptam. Ita quidẽ de Belgio absolute pronuntiat Lessius c. 22. dub. 13. idemq; se credere ait, de Gallia & Germania. Certe quidem contractus censuales in Germania passim, nemine prohibẽte, celebrari videtur, sine plerisq; eiusmodi cõditionibus; nec in celebrandis cõtractibus mentio, aut ratio haberi solet supradictæ constitutionis Pij V. Plura apud citatos.

D V B I V M V.

De Cambijs, eorumque iustitia & iniustitia.

Ad S. Thom. 2. 2. q. 77.

135 **Q**uæritur primo, Quid sit Cambiũ. Respondetur: Cambium quidẽ generatim loquendo, nihil aliud est, quam permutatio; cambire enim permutare est: at vero in proposito significat cõmutationem lucrosam pecuniarũ aliquo modo diuersarum, videlicet aut secundum speciem, aut secundum locũ; ita quidem ut vicissim transferatur dominium eiusdem pecuniæ.

Differt à mutuo; tum quia hoc proprie non est permutatio, seu vltro citroq; datio rei pro re, vel pecuniæ pro pecunia; tum quia mutuum ex sua natura postulat dilationem solutionis, siue vnterualum temporis intercedat inter dationem & redditionem; quod cambio per accidens est. Et quamuis etiam res existens permutari possit cum futura; nempe triticum præsens cum eo, quod fuerit collectũ in messe, ut contra Sotum l. 6. q. 12. art. 2. recte dixit Nauarrus Man. c. 17. n. 287. contractus tamen permutationis nõ est in sua ratione completus, nisi res re ipsa sit tradita. Qui in alterius gratiam pecuniã mutat, vocatur *Cambior*; qui mutatam accipit *Cambiuarius*, siue *Cambisarius*.

136 Quæritur secũdo, quotuplex sit, seu quot modis accidat cambiũ. Respondetur esse multiplex. Nam primo cambiũ aliquod dicitur *mutuum* siue *simplex*; cum quis in eodem loco monetam cũ alia diuersi generis cõmutat; argentẽã pro aurea; magnã pro parua; detritã pro noua; abrasã seu minoris ponderis, pro moneta maioris põderis, seu integra.

Secundo

137 Secundo aliud est Cambium locale, per translationem realem pecuniæ; cum scilicet pecuniæ ex loco, ubi minus valent, exportantur in alium, ubi plus valent, & sic cum lucro expenduntur; quod quidē, per se loquendo, licitum esse nemo dubitat; modo nec pretium utrobique; currens negligatur; nec contra Principis decretum pecuniæ exportentur: quamvis ex hoc capite nullū peccatū agnoscere videatur. Nauarrus Manuali c. 23. n. 60. & 61. nisi expresse sub peccato prohiberetur. De qua re ex materia de legibus iudicandum est.

138 Tertio aliud est Cambium locale, per virtuale translationem pecuniæ à Campfore faciendam; quando scilicet in presenti loco Campfor accipit à Campsuario certam pecuniæ summam, vt eandē in alio loco refundat, subducto sibi conuenienti lucro. Quod vocatur etiam *cambium translationis*, siue per literas; quia scilicet Campfor literas dat Campsuario, quarum vi Campsuarius in alio loco, ubi Campfor itidem mensam, vel socios cambij habet, tantundem recipiat.

139 Quarto aliud est Cambiū *ratione absentia*; quando scilicet è contrario Campfor in presenti loco dat certā pecuniæ summam Campsuario, vt ab eo vicissim in alio loco tantundem recipiat, cū lucro conuenienti. Et plures modos huius generis refert Toletus l. 5. c. 54. Quæ omnia etiā vocantur cambia realia & proprie dicta.

Quinto vero aliud est *cambium custodia*; improprie dictum; quo scilicet apud Campforem certa pecuniæ summa custodienda deponitur, eiq; ratione custodia conueniens lucrum tribuitur; etiam si interim Campfor non prohibeatur deposita pecunia suo commodo vt.

140 Sexto deniq; aliud est *Cambium fectum*, vel potius fictū, quo Campfor pecuniā Campsuario ita tradit, tanquā si foret recipienda in loco distant; cū reuera tamen in eodem loco, ubi traditur, persolueda sit: siue quia Campfor alibi mensā aut correspondētē non habet; siue quia campsuarius alibi pecuniā non habet: idq; facit campfor ea de causa, vt honesto prexto cambij, sub specie translationis pecuniæ, vberius aut securius lucrū faciat. Simili ratione vocatur etiā *recambiū fictū*, si rursus campfor ex illo loco fictitie recambiat in locum priorem, ubi contractus initus, cum iterato lucro. Alios cambij ficti modos refert Toletus cap. 52.

141 Atq; hæc sunt magis proprie species cambij: quas autem alij species dicunt, potius sunt tituli varij, quibus tum in eodē, tum in diuersis cambijs, lucrum accipi potest, de quibus infra.

Diuisio autē ordinata, earundē specierum ita facile iniri potest; vt nimirū primo cambiū aliud sit propriū, aliud impropriū: hoc rursus aut fectum; aut quod diximus cambium custodia. Secundo, propriū aliud est minutū seu simplex; aliud locale; hoc rursus duplex; aut per translationem realem pecuniæ; aut per translationem virtuale: hoc deniq; iterum duplex, nimirum aut cambium translationis, aut cambium ratione absentia.

142 Quæritur tertio, an prædicta cambia sint licita. Respondetur, reliqua oña, postremo excepto, per se loquēdo, esse licita, si tres circūstantiæ siue conditiones eodēcurrāt: Prima, vt suppetat & spectetur

iustus aliquis titulus recipiendi lucrū ex tali commutatione: nisi enim in commutatione aliqua, specialis eiusmodi titulus interueniat, non potest summa æqualis, nisi pro æquali commutari, vt patet ex mutuo. Talem autem titulum in omni eiusmodi cambio interuenire solere, inferius patebit. Secunda, vt lucrū non sit iusto maius, spectato communi virorum bonorum ac prudentum iudicio, ac probato contrahentiū vsu. Tertia, vt fraus & dolus absint; quæ tum alium quemlibet contractū, tum præsertim cambia facile inficere ac deprauare possunt; vt si pecuniæ adulteræ pro veris obtrudantur; si pecuniæ non commutentur secundum valorē, quē in eo loco habent; si pacta non seruentur. &c. Atque ita ex communi docent Syluester V. *ff. de iura* q. 4. Caietanus opusculo de Cambijs, Nauarrus Manuali c. 17. n. 288. & sequentibus, Valentia q. 23. de Iust. Molina de Contractibus disp. 338. & sequentibus, Toletus l. 5. c. 50. & sequentibus, Sa V. *Cambium*. Ratio patet; quia in omni vero contractu, ex se non iniusto, licet vltra fortē auctarium accipere, si iustus titulus suppetat.

144 Sed difficultas est, de specie quadam Cambij & recambij, à cambio sicco nō multum abluentis; quod à nonnullis *defunctinum* seu *Placentinū* dicitur, eo quod ad eas vrbes frequentari soleat; & est illud, quod dirigitur ad locū, ubi Campsuarius, nec vllā pecuniā, nec vllum respondētē, nec fidē habet; sed rogat Campfore à quo pecuniā in presenti accipit, vt ipse eius nomine aliquē, qui respondeat, procuret, vel vt ipse per suū factore, quē alibi habet, respondeat; qui qdē postea eandē pecuniā per recambiū & literas remittit, vt ita fiat solutio Cambij & recambij, in loco, ubi pecuniā fuit primo recepta; non sine graui incommodo ipsius campsuarij, qui in eodem loco, ubi pecuniā accepit, cogitur soluere pretiū cambij & recambij, duplicato campforis lucro.

Et quidē tale Cambiū nō esse contra iustitiā, si bona fide iustū pretiū, quantū fieri potest, constituitur, censuisse in quadā cōsultatione sex viros doctissimos in Lusitania, & sentire Syluestri verbo *ff. de iura* q. 9. dicto. 6. & Nauarrū l. 5. consil. 1. tit. de vsuris & Man. c. 17. n. 289. & 301. & Thomā Boninsigniū c. 7. de Cambijs, n. 7. 8. & 9. refert Lessus l. 2. c. 23. dub. 7. qui & ipse multa pro eius sententiā probabilitate disputat.

145 Tandē tamen in hunc modū concludit. I. Si is, qui petit à Campfore, nō sit habiturus pecunias alibi (eo scilicet loco, ad quē dirigitur Cambiū) actu vel potestate, seu in credito, idque Campfor norit, contra iustitiā peccare Campforem, si ei ad illum locum cambiat. Hanc ait esse communem Doctorum sententiā, speciatim Syluestri, Nauarri, Boninsignij locis citatis.

Ratio est; quia dare ad cambium (in presenti) vel est permutare pecuniā presentem cum absente, vel est pecuniā absentē emere aut transferre: atqui hic non est vlla res, quæ possit emi vel transferri à campfore, vel permutari, cum pecuniā presente: ergo est emptio & permutatio ficta; ac proinde lucrum inde proueniens caret iusto titulo. Sicut si quis emeret boues ab aliquo, qui nullos habet, eosque illi certo

pretio

pretio locaret, lucrum iniustum faceret; quia nulla est hic locatio, sed solum fictio locationis, vt etiam notauit Syluester loc. cit.

146 II. Si is qui petit, possit alibi habere pecuniam per amicū, vel aliū, qui nō sit in ministerio, vel societate campforis, non peccare contra iustitiā campforē, si nolit ei dare, nisi ad cambiū in talem locum: etsi fieri possit, vt peccet contra charitatem proximi.

147 III. Si is, qui petit à campfore, non possit habere aliū, qui ipsi⁹ nomine satisfaciāt in loco cōdicto, quam ipsū campforem, vel sociū eius, cui pecunia in loco illo est numeranda, probabile esse, contra iustitiā esse, tunc ad cambiū dare: contrariā tamē sententiam non esse improbabile, & speculatiue veriolem; tamen omnino dissuadendam, nec facile permittendam.

Prior pars pbatur; quia ita tenent multi Doctores; videtur enim esse mutuū palliatū: intentio enim nō videtur alia, quā dare pecuniā, cum obligatione, vt in eodē loco restituatur: cetera videntur agi non serio, sed tegendi mutuī causā.

148 Secunda pars pbatur, quia nihil obstat, quo min⁹ campfor duas psonas sustineat, siue per se, siue per suos famulos; & tantundem esse videtur, ac si campsuarius in loco cōdicto alium haberet amicū, qui nomine ipsius reciperet debitum, & denuo recambium institueret, in locum primi contractus.

Tertia pars probatur; tum quia sæpe est cōtra charitatē; tum quia inducit præsumptionē iuris, & de iure, vsurarum, vt patet ex Bulla Pij V. de Cambijs: Vnde talis in foro externo posset plechi tanquam vsurarius.

149 Ex his primū dictū mihi videtur certū, & extra controuersiā; quia si vllū est cambiū fictū, illud est, de quo in eo pronuntiato sermo est; fictū autem cambiū seu fictū, tanquam ipso iure naturali illicitum ab omnibus damnatur. Posterior etiam pars secundi & tertij dicti, sicut & prima tertij, itidem certa est, & difficultatem non habet.

150 Sed prior pars secundi dicti, & secunda pars tertij dicti videntur habere difficultatē, & meo iudicio oppositū videtur verius, Quia iniustū & iniquū est, vi alicius contractus, ppriā suā æqualitatē habentis & poscentis, velle alterū cōtrahentem obligare ad aliū contractū eidē contrahenti onerosum & incommodū, vt de mutuo seu vsura dictū dubio 2. Ergo etiā iniquū est, vi vnus cambiū, campsuariū obligare ad aliud recambium, sibi adeo incommodum ac perniciosum.

Accedit quod vteunq; quasi secundū rationes Metaphysicas circū⁹ quidā instituat, ne pecunia vnus speciei permutari videatur in eodē loco cum simili pecunia addito auctario, re ipsa tamē & moraliter hic aliud fieri nō videtur, quā vt eodē loco pecunia p̄sens p̄mutetur cum absente, seu in futuro soluenda, addito simul ex vi ipsius per se contractus non leui auctario; quod est vsurarium.

Neq; Syluester loquitur in hoc casu, quando Campfor cogit campsuariū ad tale recambium, sed quando campsuarius sponte ac per se ex distantī loco recambium procurat, vt hic per cambium pecuniam comparet.

Quæritur quarto, quā sint iusti tituli in ceteris cambijs, percipiendi lucrum vltra sortem.

151 Responderur primo, esse in primis generales illos quatuor titulos, ob quos etiā in mutuo, vltra sortē auctariū accipi posse dictū est dub. 2. Et quidem prætermissa donatione, & pœna conuentionali, titulus talis est damnū emergens, & lucrum cessans: sæpe enim cum aurea moneta plus lucrari potest mercator, quam cum argentea: quamuis prohibuerit Pius V. propria Bulla de Cambijs, pacifici de certo interesse lucri cessantis, quod tamē, seclusa fraude, in foro conscientiæ non obligat, vt cum Nauarro n. 283. docet Valentia pu. 4. nec dissentit Lessius c. 23. du. 17. eo quod talis prohibitio solum fundetur in præsumptione fraudis vsurariæ, vt in simili de censibus dictū dub. præc.

152 Deinde alter titulus, & quidē comunissimus, qui in omni specie cambiū ex se non illicita reperitur, est onus campfori impositū: quale in proposito est primo obligatio, vel certe labor, periculum, & onus acquirendi, custodiendi, & expendendi variā monetæ genera, non sine iactura temporis. Quia quidem de causā, non solum in cambio, quod ratione officij dicitur, & ex officio exercetur, sed etiam in alio quouis, ex supradictis, quamuis ex obligatione & officio non exercetur, licite competens lucrum accipitur, iuxta cōmunionem sententiā apud citatos, quicquid in contrariū dixerit Sotus l. 6. de Iust. q. 10. a. 2.

Ratio est; quia supposita semel cōmuni estimatione lucri iusti, vnicuique cambio respondentis, potest illud indifferenter à quolibet accipi: Sicut etiā in mercibus patet; quarū pretiū taxatur quidem ex oneribus venditorū, sed eā taxa semel supposita, licite id à quolibet emptore accipitur, etiam si in ea merce exponenda nullum onus subierit, vt suo loco dictum dub. 2.

153 Tertio accedunt etiā specialia onera, eaq; diuersa, pro vniuscuiusq; cambiū diuersitate, quale est in secunda specie cambiū, onus realiter transferendi pecuniā, accedente simul mutatione valoris monetæ: in tertia, & quarta specie cambiū, onus virtualiter transferendi monetā idq; eo maius, quo maior est loci distantia, siue cābiatur ad locū intra prouinciā, siue extra prouinciā, vt contra Sotū recte notarunt Valentia loc. cit. & Toletus c. 54. Præterquā quod plus valet pecunia p̄sens, quam absens, cæteris paribus, quicquid dixerit Sotus ibidem.

In quinta specie, est onus custodiendi depositā pecuniā: in qua tamē specie peccat campfor, si destinatos ad se creditores campsuarij fallaciter eludat, & vel absq; solutione dimittat, vel certe propter solutionē, nouū aliquod ab eis lucellū expiscetur, vt cū Nauarro notauit Valentia q. 23. pu. 3. & Toletus c. 54. quamuis contrarium arbitretur Sot⁹, p̄pter receptā cōsuetudinē, quā nō omnino improbare videtur Lessius c. 23. du. 8. sic tamē, vt debitor ac depositor ipse damnū luat, nō Creditor.

154 Quarto in ipsa quoq; pecuniæ abdicatione, nouum quandoq; onus subit campfor, si videlicet pecuniam det, quæ vndeunq; tandem maiorem estimationem habet, quam pecunia campsuarij. Quamuis enim pecunia, vt pretiū est, in utabilem

valorem habeat, tamen vt merx etiam quædam est, potest vna sæpe pluris æstimari, quam alia, quamuis altoquin secundum rationem pretij æqualis valoris; vt quia integrioris figure, grauioris ponderis, minus rasa & detrita est, vel etiam quia rarior est, antiqua, pulchra; aut alioqui iustas ob causas ita grata campfori, vt eam nollet mutare, nisi ob importunitatem campforij.

155 Imo etiam valde probabile est, ob ipsam quoque per se monetæ præstantiam, si videlicet aurea detur pro argentea, auctarium aliquod à campfore accipi posse; si nimirum eam vendat vt mercem, considerando varias eiusdem rei utilitates, verbi gratia, ad inaurandum, vel ad medicamenta, aut faciliorem transportationem &c. quas argentea moneta non habet; esto campfor monetam auream ad istos vsus non adhibuisset, vt pluribus docent Sotus quæst. 9. arr. vnico. Syluester v. *Vsura* 4. quæst. 3. Caietanus opusculo de Cambijs cap. 6. Nauarrus num. 258. Couarruias de collatione veterum. Carbo quæst. 59. de Restitut. Sa V. *Cambium*, Toletus lib. 5. cap 51. & Lessius cap. 23. dub. 2. quamuis non improbabiler negent Medina quæst. 2. de Cambijs, & Valentia quæstione 23. punct. 2.

156 Quæritur quintò, qua ratione censendum, vel taxandum sit iustum cambij lucrum.

Respondetur, lucrum iustum esse, quod vel lege, vel recepta consuetudine, à bonis non improbata, vel prudentum iudicio taxatum est. Considerandi autem sunt in ea re, supradicti tituli, præsertim autem in tertia, quarta, & quinta specie, distantia locorum; itemque copia vel inopia pecuniarum; paucitas vel multitudo campforum & campforiorum. Hinc enim fit, vt longe plus petatur pro cambio, ex Germania in Hispaniam, quam ex Hispania in Germaniam; eo quod hic minor sit copia campforum & pecuniarum, quam in Hispania.

Labor vero campforum non ex defatigatione corporis, sicut aliorum mercenariorum, sed ex dignitate quoque & gradu, quem in Republica, campfores habent, æstimandus est, vt recte notauit Valentia cit. quæst. 23. punct. 5.

DVBIVM VI.

De Locatione, Conductione, Emphyteusi, & Feudo.

Ads. Thom. 2.2. q. 77.

157 Quæritur primo: Quid sit locatio & conductio; quæ ratione speciales quædam difficultates circa eam occurrentes sint explicandæ: nimirum 1. Si conductor impediatur ab vsu rei, absque sua culpa, teneaturne soluere pensionem. 2. An locator rei fructi feræ teneatur remittere de pensione condita, si sterilitas sine culpa conductoris obuenerit. 3. Vtrum is, qui eadem opera pluribus seruit, possit ab iisdem plura stipendia integra accipere. 4. An, & qua ratione operarij & famuli possint vti compensatione, ob paruitatem stipendij. 5. Quibus ex causis liceat conductorem expellere.

Respondetur sequentibus pronunciatis. I. Lo-

catio & conductio est vnus & idem contractus, quo persona, vel res aliqua alteri ad vsum pro pretio conceditur, & ab eodem accipitur: ex parte enim concedentis, est locatio; ex parte accipientis, est conductio. Quem contractum, si debita seruetur æqualitas, per se licitum esse constat.

158 II. Si impedimentum superueniat ex parte rei conductæ, quod vsum eius impediatur, sine culpa conductoris, pro eo tempore, non tenetur ad pensionem: secus si impedimentum se teneat ex parte conductoris, vel ab illo originem trahat. Ita Syluester v. *Locatio*. Nauarrus Manuali cap. 17. num. 187. & 197. Couarruias lib. 4. Variar. cap. 13. num. 8. & quæstionum practicarum quæst. 30. num. 3. Lessius cap. 24. dub. 2. Et colligitur ex lege *Habitatores*, & l. *Qui operas*, & l. *Si vno*, ff. locati. Ratio sumitur ex æquitate rei. Si tamen ea res alioqui alteri locanda non fuisset, eadem æquitatis ratio dictare videtur, vt non tota merces soluatur, vt post Syluestrum V. *Locatio* quæst. 12. notauit Lessius ibidem.

159 III. Si ob sterilitatem, aut calamitatem, citra culpam conductoris, anno aliquo nihil ex re conducta percipiatur, tota pensio remittenda est: alias si sterilitas sit magna, secundum proportionem illati damni, pro rata: nisi aliter sit conuentum, aut nisi præcedentium vel subsequenentium annorum fertilitas compenset præsentem sterilitatem. Ita communis Doctorum iuxta l. *Ex conducto*, & l. *Si merces* ff. locati, & cap. *Propter sterilitatem*, de locato & conducto.

Et intelligitur hoc pronuntiatum, vbi certa & stabilis pensio conductori imposita est; secus quando pensio consistit in parte aliquota fructuum, puta dimidia, vel tertia, vt ex communi docet Nauarrus cap. 17. num. 290. iuxta l. *Si merces* ff. locati.

Idemque extendit Lessius cap. 24. dub. 3. si fruges in horreo conditæ, fulmine, vel hostis superuentu perant; quod videtur pius; sed nescio an vsu receptum.

160 Censetur autem ex veriori & communiori sententia, sterilitas magna, quando detracto semine, & expensarum æstimatione, non superest, quod sufficiat saltem dimidiæ pensionis solutioni; etsi ea res alioqui à varijs variè explicetur, vt videre est apud Syluestrum V. *Emphyt.* q. 1.

Quod si anni sequentes compensent præteritam sterilitatem, tunc si quid remissum est annis præcedentibus, potest inde repeti: sicut etiam augeri potest pensio, si aliquo anno extraordinaria sit vberitas, proueniens ex casu fortuito, non ex sola coloni indultia, vt post Gomezium & Syluestrum, ex communi docet Lessius ibidem, iuxta l. *Ex conducto* & l. *Si merces*, ff. locati & cit. cap. *Propter sterilitatem*.

161 IV. Putat quidem Lessius lib. 2. cap. 24. dub. 5. quando quis pluribus obligat operam suam singulis in solidum, & illa æque commoda est singulis, ac si pro illis solis fuisset exhibita, posse à singulis tantum exigere, quantum ab vno posset, si pro eo solo præstitisset; ac proinde commissarium causarum, cui pro vnica causæ expeditione, dum foras proficiscitur, permissum est in singulos dies accipere duos aureos ab eo, cuius negotia gerit; posse accipere quatuor aureos, si agat negotia duorum; sex si trium.